

Burturvið at steðga skilagóðu útbyggingini hjá SEV

Minnilutin metir tað írimiligt at tileinkisgera kommunala samstarvið hjá felagnum SEV, eins væl og hetta er at bróta niður tað kommunala sjálvstýrið, ið er ein týðandi liður í okkara samfelagsskipan. Minnilutin, sum er Agnar Nielsen úr Sambandsflokkinum og Asbjørn Joensen úr Sjálfstýrissflokkinum setir tí einki uppskot fram. Vit prenta viðmerkingar teirra til málini niðanfryi:

Løgtingsmál nr. 33/1984 (vetrarting): Uppskot til samtyktar at seta niður nevnd viðvikjandi vatnorkuútbyggingini

Málið varð framlagt 29. november 1984 av Jógvan Sundstein, løgtingsmanni, og undir 1. viðgerð varð tað beint í serliga 6-mannanevnd.

Nevndin hevur viðgjørt málið og hevur býtt seg í ein meiriluta og ein minniluta.

Meirilutin (Thomas Arabo, Jógvan Sundstein, Karin Kjølbro og Tordur Niclasen) hevur lagt sitt álít fram.

Ein minniluti (Ásbjørn Joensen og Agnar Nielsen) harmast støðutøku løgtingsins um at taka myndugleikan viðvikjandi vatnorkuútbyggingini úr hondum á kommununum og at leggja hesa útbygging til avgerð landsstýrisins.

Hóast SEV er kommunal felagsskapur, so er her beinleiðis talan um ognartøku í røttum politiskum týðningi, tá tað nú skal vera landsstýrið, sum framgyvir skal diktera útbyggingarháttin og tíðina fyri hesi.

Gamalt er, at har ein skriðan er lopin, er onnur væntandi.

Hvør næsti politiski leikur verður í hesum óhugnaliga talvi, kann ein meta um, tí eingin eigur at vænta, at vinstrivongurin gevst við hetta.

Viðvikjandi málinum um orkuútbygging, so metir minnilutin tað heilt burturvið, at seks tingmenn skulu tilræða á hesum øki, sum nú er fyrirsítið av kommunum, umboðsnevnd, stýri og serkøn á økinum.

Tað er minnilutans áskoðan, at hesin leikur írimiligt kann sammetast við ta kendu frásøgnina um eggdi, ið skuldi læra hønuna. Besta loysnin av

hesum máli var ivaleyst, at tað fór í gloymslunnar skuffu. Tá meirilutaálit er komið á tingborð við tilræðing um hetta mál, so verður minnilutin at fara fram síni sjónarmið hesum máli viðvikjandi byggingini á ta sannføring, at undangongumenn okkara bæði innan politikk og vinnuliv ikki gjørdur nakað mistak, tá hesir fóru undir stórværk at byggja út og gera nýtslu av vatnorkuni her á landi, og soleiðis gera nýtslu av teirri megi, hesar oyggjar eru vælsignaðar við. Ein orkukelda, ið er hin reinasta, ið finst, fyri ikki at gloyma tann ómetaliga týðning, henda kann hava fyri føroyskan búskap, eins væl og vit við størst møgulegum nýtslustigi kunnu tryggja okkum, um trupulleikar eru á olju-marknaðinum, eins væl og 100'ir av milliónum kunnu sparast árliga í oljuinnflutningi við tíðini.

Eftir tilræðing og ráðgeving frá føroyskum myndugleikum varð skitsuprosjekt fingið til vega og sent Føroya Landsstýri til góðkenningar, samstundis sum søkt varð um landskassaveðhald fyri neyðgari lantøku.

Málið fór síðani til viðgerðar hjá Orkuráðnum, sum søkt sær serkøna hjálp uttanlands hjá A.B. Bernald og Elsam. Eftir tilræðing frá Orkuráðnum gav Landsstýrið síðani SEV loyvi at fremja Eiði 1+3, loyvið varð givið tann 5. juli 1982. Áðrenn málið var komið so langt, høvdu fríðingarmyndugleikar fingið málið til viðgerðar. Hóast drúgvur kanningar vórðu settar í verk, so var niðurstøðan almennakunngjørd tann 30. desember 1983, og gav honum SEV loyvi at fremja sína ætlan í Norðureysturoy.

Frá fundinum, sum seksmanningnevndin ið hevur kannað SEV-útbyggingina hevði við stovnar og myndugleikar. Her er Jógvan Sundstein, Agnar Nielsen, Asbjørn Joensen og Tordur Niclasen. Hinir báðir limirnir eru Tumas Arabo og Karin Kjølbro.

Á vári 1984 kemur nýtt projekt í ljósmála. Tankin er at savna vatnið saman hægri uppi fyri á tann hátt at fáa meiri orku burturúr.

SEV kann geva hesum monnum rætt i, at meiri orka fæst burturúr hægri uppi, men henda orkukelda er ikki hóskaði í tí elskipan, SEV hevur í dag. Hetta kemst av, at ongar vatngoymslur kunnu gerast í hesum hæddum, ið hvussu so er ikki fyri upphæddir, ið kunnu sammetast við upphæddina fyri goymsluna við Eiðisvatn. Orkuráðið, A.B. Bernald og Elsam siga í teirra frágreiðing, dagfest 8. august 1984, síða 1-1 citat:

»Produktionen på et vandkraftværk uden magasin må stort set følge vandtilstrømningen og bliver derved meget svingende. Det vil være uheldigt at lade dieselanlæg optage disse svingninger.

Gennemførelsen af Veðranes-projektet må derfor forudsætte, at tilstrækkelig produktions- og reguleringskapacitet tilføres andre steder i vandkraftsystemet.

Tað er ikki møgulegt at útbygginga vatnorkuna, uttan neyðugir reguleringsmøguleikar eru til staðar, tá tað ikki er rætt at nýta dieselmotorar til ta neyðugu reguleringina. Avgørð er tikið um at útbygginga Eiði 1, ið umfatar vestara part av økinum, ið SEV hevur fingið loyvi til frá Yvirfríðingarnevndini. Tá byrjað verður soleiðis, er tað fyrri, at allir aðrir mogleikar fyri framhaldandi útbygging kunnu standa opinir: longur suður móti Norðskála, Veðranes, eystantil á Eysturoynni og mogleiga aðrir mogleikar. Eisini verður hædd tikið fyri mogleikum trupulleikum fyri alivinnuna.

Orkuráðið, A.B. Bernald

og Elsam siga viðari í frágreiðing síni á síðu 1-2 citat:

»Som én mulighed kunne man indlede med at udbygge Eiði C eller D, men dimensioneret til samkøring med Veðranes. Denne kombination giver en meget større produktion end hvert af de oprindelige projekter, men for en væsentligt lavere anlægspris.»

I einum samandrætti sigur orkuráðið soleiðis:

Tekniskt og búskaparliga lættasta loysnin er Eiði C. Veðranes 11B hevur eisini búskaparligar fyrimyndir, men eigur bert at verða fram, um reguleringartrupulleikarnir vera loystir.

Framleiðslu og reguleringskapasiteturin eigur at verða øktur aðrastaðni í vatnorkuskipanini.

Hetta er heilt í tráð við ta avgerð, SEV hevur tikið. Meðan Eiði verður úthygt, er tíð og mogleiki fyri neyðugum kanningum av Veðranesi, Funningsfjórð v.m.

Støðan í dag:

Arbeiðið við Eiði 1 byrjaði í november 1984. Í brævi til Føroya Løgting, gevur SEV grundirnar fyri at byrjast mátti tá. M.a. verður sagt, at við núverandi orkuvækstri og metingini fyri næstu árin, er tað avgerandi neyðugt, at útbyggingin av framleiðsluvirkjunum verður byrjað. Um neyðugur máttur ikki er tókur á heysti 1986, verður neyðugt at skamta orkunýtsluna.

Um tann útbyggingin ætlan, sum SEV hevur lagt fram, ikki verður framd nú, má væntast ein líka so drúgv málsviðgerð, sum fyri fyriliggjandi ætlan. Hetta vil siga 4-6 ár, áðrenn vatnorkan kann útbygja.

Eiði 1 kostar nú eftir mikla seinkan 208 mill. kr. Av hesari iløgur verður umleið 50% ella goðar 100 mill. kr. til føroysk vinnufelag og samfelag sum heild. Restin er iløga í amboð og maskinur.

Til sambering skal nevast, at iløgan í nýggjan dieselmotor er 110 mill. kr. Herav verða bert umleið 30% eftir í Føroyum ella 33 mill. kr., sum tollur til landskassan, meðan eingin króna verður til verkamannin. Raksturinn av einum diesilverki er umleið 50 oyru dýrari pr. KWh enn raksturinn av einum vatnorkuverki. Við øðrum orðum vil ein vatnorkuframlæiðsla upp á 20 mill. KWh spara samfelagnum fyri 10 mill. kr. árliga.

Við 30 ára royndum í Vestmanna hevur SEV prógv fyri, at bilig orka fæst. Framleiðslukostnaðurin í Vestmanna er í dag 7 oyru pr. KWh.

Nógv hevur verið sagt um umhvørvisárin. Ivi kann ikki vera um, at dalkingin frá termisku verkinum er munandi størri og meira skaðilig enn frá vatnorkuverkinum. Tað hevur verið ført fram, at alivinnan kemur at vera munandi nervað av útbyggingini hjá SEV. Hetta má sjálvandi lýstast nærri, men hugsast kann, at alivinnan hevur betri mogleikar eftir eini útbygging, tí ta er tamarhald á vatninum.

Motor ella vatnorkuútbygging

So sum kanningartilfarið boðar frá, so er tað átrókanði neyðugt við útbygging, tá mátturin skjótt kemur at tróta, og er skamtan tá fyri neyðini.

Ein kann hugsa sær tað skjótastu loysnina at vera 4-takt motorar í megin-økinum, tað veri seg í

Tórshavn ella Klaksvík, men er hetta ivaleyst kostnaðarmikil loysn, uttan mun til at henda motorloysn tekniskt er vorðin mikið broytt til tað betra, so eigur 2-takt motorur framvegis at vera framumtikið, hvat rakstrarúrsliti viðvíkiri.

Eisini hevur SEV gjørt fyrireikingar til slíka útbygging, men tá alt nú hevur verið so gjølla kannað, so eigur dalking frá hesum termisku virkinum eisini at verða tikið við í myndina.

Her er talan um tunga olju, og er almikið av svávuði bundið at hesi olju.

Hetta skal nokk gera sitt árin á umhvørvið við Kaldbaksfjørð.

Eftir stendur so sannføringin, um SEV fær aðrastaðni fyri løgtinginum, so er enn tíð til at røkka neyðugum máli við útbygging av vatnorkuni, eins væl og hetta er hin samfelagsliga besta loysnin.

Útbygging seinri

Ein grundgevingin fyri at byggja Eiði 1 fyrst, er at henda útbygging evur grundarlag fyri fleiri mogleikar seinri, tað veri seg við vatni og eisini øðrum orkukeldum (kolvindhaldur v.m.). Eiði 1 gevur hesar mogleikar, tí vatnogymslan verður av eini slíkari stødd, at elorkuskipanin í síni heild verður nógv meiri fleksibul, enn hon er í dag.

Fiskaaling, árin á Funningsfjørð

Vatnorkuútbyggingar gera, at ávarir nøgdur av feskvatni verða fluttar til kraftstöðina, har tað fer á sjógv. Hvussu stóra ávirkan hetta hevur á firð-